

استراتژیک برای ایران بر خوردار است؟

بله، روسیه نوین در مقابل غرب در دو عرصه درگیر است. یک عرصه بحث مربوط به ناتو است و اوکراین یک جزئی از این موضوع است. روسیه نوین با رویکرد دفاعی نمی خواهد کشورهای استقلال یافته پس از فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی که از طرف روس ها نسبت به آنها نگرانی امنیتی به عنوان نزدیکترین حلقه دور مرزهای روسیه وجود دارد، با اجرای پروژه انقلاب های رنگین در کنترل امریکا و ناتو قرار گیرند.

امریکا و ناتو قصد دارند که با نفوذ و کنترل کشورهای حلقه نزدیک روسیه واقع در آسیای میانه و قفقاز و اوکراین و بلاروس؛ راهبرد مهار روسیه، تجزیه روسیه و نهایتاً تهاجم به روسیه را پیاده سازند. این مسأله امروز در داخل روسیه بسیار جدی است. اگر بخواهیم درباره جمهوری اسلامی در جریان تقابل با امریکا و غرب صحبت کنیم، ایران کشوری است که بیشترین ایستادگی و بیشترین نقش را ایفا کرد. ایران ۴۳ سال است که در مقابله با غرب ایستادگی کرده است. ناتو نتوانست در جنوب ایران وارد شود به علاوه پدر ناتو که به نوعی ایالات متحده امریکا باشد با ایستادگی جمهوری اسلامی ایران که دارای سلاح های مدرن و تجهیزات قوی نبود امروز مجبور به عقب نشینی در عراق، داخل سوریه و منطقه غرب آسیا است. اکنون چرا غربی ها را رابطه ایران و روسیه و چین نگران هستند؟ ایران سردمدار مبارزه با غرب و یکجانبه گرایی در عرصه جهانی بود و در این عرصه هزینه زیادی پرداخت. در طول ۴ دهه گذشته هیچ کشوری به اندازه جمهوری اسلامی ایران در مقابل یکجانبه گرایی غرب ایستادگی نکرد. این مقابله روسیه نوین با یکجانبه گرایی ایالات متحده در دوران آقای یوتین در اولویت سیاست خارجی روسیه نیز قرار گرفته است؛ چون روسیه نیز مخالف یکجانبه گرایی امریکا و غرب است. در این راستا چینی ها نیز به عنوان یک قدرت بزرگ اقتصادی شدند و به قدرت اقتصادی شدن اول در دنیا نزدیک شدند؛ در حالی که چینی ها از لحاظ اقتصادی جوان هستند و پتانسیل قوی دارند. اما کسانی که در اقتصاد دنیا اول هستند قبول دارند که ساختارهایشان کهنه شده است. جریان ترامپ اقتصاد امریکا را بخوبی آسیب شناسی کرده است. ترامپ قائل بود که ما اقتصاد واقعی را از امریکا خارج کردیم و به کشورهای دیگر بردیم و امریکا مرکز بورس بازی در داخل دنیا شده است. بورس می تواند هر لحظه سقوط کند و اقتصاد واقعی نیز در داخل امریکا نیست. در این مقطع یک کشوری از لحاظ اقتصادی رشد می کند و می تواند به طرف اقتصاد اول شدن سیر کند. یک کشور دیگری مرزهای غربی خود را در اروپا به سمتی می برد که نباید ناتو و تجهیزات نظامی ناتو در آنجا نصب شود چون توازن را به لحاظ بازدارندگی از بین می برد. لذا این نیز در تقابل با غرب قرار گرفته، آن هم نه در حد شعار بلکه مسأله کاملاً جدی است. جمهوری اسلامی نیز سردمدار این کار بود. اگر اینها در کنار هم قرار بگیرند، با توجه به جمعیت و اقتصاد چین، جمعیت و موقعیت سوق الجیشی و توان جمهوری اسلامی ایران و با توجه به وسعت و توان نظامی و تدافعی و تهاجمی روسیه، مجموعاً یک بلوک قدرتمندی در دنیا شکل می گیرد؛ ضمن اینکه هیمنه غرب و امریکا خصوصاً امروزه شکسته شده است. کشورهایی مثل پاکستان و هند اگر چه درگیر هستند اما باز منافع خود را در داخل منطقه پیگیری می کنند. به نوعی یک جریان جدیدی از قدرت در داخل دنیا شکل گرفته است. نگاه جمهوری اسلامی ایران به روسیه از این منظر است که به عنوان یک کشور قدرتمند شمالی با پتانسیل اقتصادی - سیاسی - امنیتی و دفاعی می توانیم در کنار هم قرار بگیریم و همکاری های جدی داشته باشیم و البته منطقه قفقاز منطقه ای است که ما می توانیم با آنها همکاری بکنیم. در بحث مربوط به دریای خزر، مبارزه با افراط گرایی و تروریسم می توانیم با هم همکاری کنیم. نقشه غرب در داخل منطقه آسیای میانه این است که تروریسم و افراط گرایی را افزایش دهیم و زمینه آن نیز وجود دارد. در اینجا ما نیازمند این هستیم که با هم همکاری کنیم. ایران و روسیه دو کشور بزرگ منطقه هستند که بهتر است از منظرهای مذکور با هم همکاری کنند. ما برای امنیت ملی خود نیازمندیم که در امنیت منطقه قفقاز و منطقه آسیای میانه و دریای خزر همکاری های جدی امنیتی، اطلاعاتی و دفاعی با هم داشته باشیم.

■ از منظر اقتصادی چطور؟ روابط تیره و تاریک روسیه و ایران با امریکا چقدر می تواند در افزایش تعاملات اقتصادی ایران و روسیه اثرگذار باشد؟

درباره همکاری های اقتصادی؛ از شرق آسیا خصوصاً از هند ده ها میلیون تن کالا به سمت اروپا صادر می شود و اینها عمدتاً از مسیر دریایی می روند. اگر ما با همکاری هم کریدور شمال جنوب را راه اندازی کنیم، اولاً از آنجا که

امروز مفهوم امنیت و توسعه به هم گره خورده است، کشوری که بیشترین توسعه یافتگی را داشته باشد ضریب امنیتی اش بالاتر می رود. خصوصاً اگر توسعه یافتگی کشور به گونه ای باشد که دیگران وابسته به آن باشند. ما اگر ترانزیت ها را از داخل ایران راه اندازی کنیم، خصوصاً ترانزیت شمال و جنوب، ضریب امنیت ما بالاتر می رود، چون برای کشورهای دیگر برای عبور و استفاده از این مسیر ترانزیت وابستگی ایجاد می شود. ما کشوری هستیم که حضور نفت در سال های اخیر در اقتصادمان کم شده است و با افزایش محصولات پتروشیمی فروش نفت خام نیز کم شده است و البته در کل نباید به نفت اتکا کنیم چون ظرفیت های دیگری داریم که یکی از ظرفیت ها ترانزیت است. خط چابهار را در نظر بگیریم، اگر از چابهار به زاهدان وصل شویم، از زاهدان تا رشت متصل هستیم، از رشت تا آستارا ۱۶۴ کیلومتر خط راه آهن نداریم اما از آستارا خط راه آهن تا خلیج فلاند یعنی اروپا متصل است. لذا باید این ۱۶۴ کیلومتر و خط چابهار زاهدان را تکمیل کنیم. در اصل از چابهار که یک بندر نزدیک به اقیانوس است و نیازی به آمدن به خلیج فارس نیز ندارد، شرق آسیا به سن پترزبورگ متصل می شود. این مسأله می تواند فواید اقتصادی زیادی را برای کشور ما داشته باشد. اکنون از بندر عباس تا رشت متصل هستیم. پس باید اولویت اولمان اتصال رشت با آستارا قرار گیرد تا از آنجا به سن پترزبورگ متصل شویم. اگر از این طرف نیز چابهار به زاهدان را به اتمام برسانیم، از زاهدان نیز باید تا بیرجند خط آهن داشته باشیم. از این مسیر کریدور دیگری راه اندازی می شود. از آن کریدور ما می توانیم هم به داخل افغانستان برویم که مستولان افغانستان در گذشته قائل بودند که چابهار راه تنفس افغانستان است و این کشورها را به اتصال به دنیا را ندارند. از طرف دیگر از مسیر ترکمنستان به روسیه می رسیم و طبعاً در شرق روسیه ما می توانیم حضور فعالانه تر اقتصادی داشته باشیم و از همین مسیر می توانیم کریدور جدیدی را به سمت اروپا و شورهای چینی چون ترکمنستان و قزاقستان داشته باشیم که بسیار مهم است. کریدور ترکیبی به معنای این است که از مسیر دریایی بندرعباس یا چابهار به دریای خزر باییم و از دریای خزر با استفاده از کشتی ها اعم از کشتی های ورو... به شمال دریای خزر، روسیه و یا قزاقستان دست پیدا کنیم. از آنجا نیز اقتصادمان را به این دو کشور متصل شده و یا به نوعی از آنجا مسیری را برای رفتن به اروپا فراهم کنیم. ما این مسائل را با روسیه داریم و از این منظر برای جمهوری اسلامی منظر دوم، منظر اقتصادی است که بسیار مهم است. ما می توانیم عضو اتحادیه اوراسیا شویم که فعلاً معافیت تعرفه ترجیحی را امضا کرده ایم. این گونه به طرف امضای تجارت آزاد می رویم و بعد می توانیم به سمت عضویت برویم.

■ وضعیت اقتصادی روسیه را به لحاظ ظرفیت های که برای صادرات وجود دارد چطور می بینید؟

روسیه کشوری است با حدود ۱۵۰ میلیون نفر جمعیت، بازار بزرگی است. واردات روسیه حدود ۲۵۰-۲۴۰ میلیارد دلار است. چرا باید این بازار بزرگ را در شمال نادیده بگیریم، چرا باید بعضی ها براساس منافع ملی قضاوت نکنند؟ ما اگر یک درصدی از این اقتصاد را سهم خودمان کنیم می توانیم سود زیادی ببریم. واردات ۲۵۰ میلیارد دلار را در همسایگان در جای دیگری نمی توانید پیدا کنید. این مسأله خیلی می تواند برای ایران سود داشته باشد، البته اگر ما برنامه ریزی درستی برای تجارت با روسیه داشته باشیم. رقم صادرات به روسیه میزان بسیار کمی است. اگر ما فقط به یک درصد صادرات به روسیه فکر کنیم ۲۰۵ میلیارد دلار می شود. حتماً ما می توانیم به عنوان یک کشور همسایه با بررسی دقیق اقتصاد روسیه و نیازمندی های آن محصولات بسیار بیشتری را صادر کنیم. در این خصوص بحث زیاد است و بخشی از این عدم صادرات به موانع داخلی برمی گردد که ما باید اینها را برطرف کنیم.

شاید برخی نقد کنند که شما در تقابل با غرب می گوید باید با روسیه و چین همکاری داشت. من این را اصلاح کنم که ما قائلیم که روابط ما با دنیا باید روابط متوازن باشد همان طور که رهبر معظم انقلاب نیز همیشه این را ذکر کردند که ما علاقه مندیم که با همه دنیا رابطه داشته باشیم بجز یک استثنایی که وجود دارد و آن را به رسمیت نشناختیم. برخی مطرح می کنند که ایران فقط می خواهد با روسیه و چین ارتباط داشته باشد که این مغالطه است. دیدگاه های چین، ایران و روسیه اکنون در تقابلی که غرب با ما انجام می دهد نزدیک شده است اما به این معنی نیست که ما نمی خواهیم با بقیه ارتباط داشته باشیم. مگر روس ها با دیگر کشورها رابطه ندارند. چین نیز با غرب و دیگر کشورها در منطقه ما و غیر منطقه

ما در اروپا و امریکا رابطه دارد. گاهی اوقات اولویت ها تغییر می کند که اولویت ها را باید در سیاست خارجی به عنوان یک فرصت شناخت و در جهات منافع ملی از اینها به خوبی استفاده کرد. اکنون که کشور ما را محاصره اقتصادی کردند اولین جایی که می توانیم از آنها استفاده کنیم همسایگانمان هستند و این اصل مناسبی است. اما برخی هنگامی که یک سیاست مطرح می شود آن را در تقابل با سایر کشورها قرار می دهند و قلم فرسایی می کنند که غلط است. اکنون می توانیم کاملاً در تعاملات اقتصادی با روسیه کار کنیم. روسیه سرزمین وسیعی است و ظرفیت بالای زیادی برای همکاری های اقتصادی دارد. از طرف دیگر روسیه می تواند بخشی از نیازمندی های ما را تأمین کند.

■ در چه محصولاتی توان و پتانسیل واردات از این کشور را داریم؟

روسیه بزرگترین تولیدکننده غلات است. این غلات در روسیه ماجرایی داشته که غربی ها در زمان فروپاشی چه می کردند و بعد چه اتفاقی افتاد که روسیه امروز این حجم زیاد غلات تولید می کند. سالانه حدود ۱۲۰ تا ۱۳۰ میلیون تن غلات تولید می کند که حدود ۸۰ میلیون تن مصرف داخلی و حدود ۵۰ میلیون تن صادرات روسیه است. به جای اینکه غلات خود را از امریکا لاتین و کشورهای دور دست تهیه کنیم حتماً می توانیم از روسیه تأمین کنیم. چون وقتی روسیه به سمت ایران صادرات دارد، می توان روی صادرات متقابل از ایران هم حساب کرد و مجموعه این شرایط می تواند به سمتی برود که موازنه تجاری را به نفع طرفین بالا ببرد. لذا فکر می کنیم روسیه پتانسیل های بسیار خوبی برای همکاری با ما دارد.

سبب غلات ما از بسیاری از کشورهای بسیار دور تأمین می شد، در سالیان اخیر تلاش شد که ما بتوانیم، غلات، دانه های روغنی و روغن را از روسیه وارد کنیم. هدف اینجا در ابتدا استحکام روابطمان با روسیه است. اگر بخواهیم به جایی برسیم که روابطمان با روسیه مستحکم شود باید روابط اقتصادی ما تقویت شود. روسیه در سالیان اخیر با برخی از همسایگان خود مشکلاتی داشته است. اما به دلیل اینکه اقتصاد دو کشور خیلی به هم گره خورده بود هیچ گاه نتوانستند این ارتباط را قطع کنند. حتی در زمانی ارتباط با همدیگر را کاهش دادند اما دوباره این ارتباط برقرار شد. روس ها در برخی از کشورها سرمایه گذاری کردند، روس ها در دوران کرونا مرز هوایی خود را با ما به این معنا که شهروندان ایرانی وارد روسیه می شوند بسته بودند. در زمان هایی وضعیت ترکیه مثل ما بود اما مرزهای آنها را بسته بودند. یکی از دلایل آن این است که بسیاری از روس ها در ترکیه هتل ساخته و سرمایه گذاری کردند و در لابی قدرت حضور دارند.

اگر ما روابط اقتصادی مان با کشورهای دیگر را گسترش ندهیم، روابط سیاسی خیلی با سرعت نشست می کند و حتی می تواند قطع شود و از بین برود. عملاً روابط سیاسی ما پایدار نمی ماند، مگر دو مؤلفه روابط اقتصادی و روابط فرهنگی گسترش یابد. برای این امر باید به صادرات به روسیه و واردات از آنجا فکر کنیم. این موضوع به دو دلیل باید انجام گیرد. دلیل اول این است که اقتصادهایمان به هم گره بخورد، دلیل دوم این است که چون صادرات و واردات مسیر رفت و برگشت دارد، همان کسی که به ایران صادر می کند تلاش می کند کشتی، ماشین و قطارش خالی برنگردد و دوباره تلاش می کند ببیند از ایران می تواند چه چیزی را به سمت روسیه ببرد. حتماً باید تلاش کنیم در محصولات که روسیه توان دارد از آنها خریداری کنیم. خرید ما باید به قیمت باشد. برخی تصور نکنند که وقتی این حرف را می زنیم معنی مطلق دارد. خیر این گونه نیست. با همه مؤلفه هایی که اقتصاد دارد باید خریداری انجام دهیم که ما اینها را از روسیه خریداری می کنیم و اکنون در سال ۲۰۲۱ ما بخش اعظمی از غلات خود را از روسیه تأمین کرده ایم. در سال ۲۰۲۱ ۹ ماهه اول؛ هنوز اطلاعات کامل سال به دست ما نرسیده؛ ۷۱۱ میلیون دلار صادرات به روسیه داشتیم و حدود ۲ میلیارد و ۳۰۰ میلیون دلار نیز واردات از روسیه داشتیم که عمدتاً همین محصولات غلات است و این کارها با برنامه و تدبیر انجام شد.

■ در چه محصولاتی توان و پتانسیل صادرات به روسیه را داریم؟

بسیاری از محصولات ما می تواند صادرات به روسیه باشد. ما در بخش لبنیات و وارد کردن آن به روسیه می توانیم نقش داشته باشیم. حدود ۵ میلیارد دلار واردات لبنیات روسیه است. در بخش لبنیات داریم کار می کنیم و کارهای مورد قبولی انجام شده است. در بخش ماهی، میگو، سبزیجات و صیفی جات، خشکیار، پسته و خرما نیز می توانیم صادرات به روسیه داشته باشیم. حدود ۷۰ درصد از نیاز خرمای روسیه را ایران تأمین می کند. در صادرات خرما، کشمش، انجیر و خشکیار و همچنین بخش فرش، چرم، کیف و کفش می توانیم نقش داشته باشیم. علاوه بر این

